

MASARYKOVA UNIVERZITA

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav české literatury

**Seminární úkol do předmětu
CJBC564: Modely interpretace
(práce s textem)**

Vypracovala: Bc. Monika Trávníčková

Vyučující: prof. PhDr. Jiří Trávníček, M.A.

Text k interpretaci

Ivan Blatný: Advent

Prosinče bez sněhu, hled', krajka Prahy čeká,

hled', koně čekají, až postroj postríbříš!

Jak skvělé přibory kéž svítí do daleka

sněhové brvy říms i vytepaná mříž.

Sněhové brvy říms i vytepané mříže,

kamenná roucha soch a tiché lucerny...

Až bílé zamžení se snese níž a níže,

chci, Praho, viděti ten pohled nádherný.

Nad tvými paláci a nad orchestrem věží

chci vidět táhnouti závoje dlouhých tich.

Jak je to veselé, když dítě zvolá: „Sněží!“

Daleká ozvěna odpoví: „Padá sníh.“

Ty, tvrdý prosinče, hled', Praha čeká, čeká

na hebké girlandy v tvém mrazu vyzáblém,

čeká a s úzkostí se dívá do daleka,

čeká, ach čeká jen, tak jako celá zem.

Interpretace

Úvodní dojem z prvočtení

Advent je lyrická báseň, ve které se lyrický subjekt obrací na personifikovaný prosinec a žádá od něj zasněženou Prahu. Obsahovou dominantu tvoří obrazy představující krásu zasněženého zimního města. Text působí na smysly, především na zrak (vizuální podněty – např. metafory sněhu jako ozdoby: *krajky, girlandy, sněhové brvy*, opakované vyzývání „*hled*“ apod.), a na vizuální představivost (čtení vyvolává zrakovou představu zasněžené Prahy a touhu ji vidět, prožít). Báseň evokuje libé dojmy, a to ze dvou důvodů:

1. představuje zimní obrázky jako něco krásného, žádaného (tento důvod vychází z intence autora, podpořen je výrazy jako „*chci*“ nebo „*jak je to veselé*“),
2. obraz zasněžené zimy se shoduje s mým vnímáním krásy (zde se nacházíme v rovině individuální recepce, protože já mám zimu ráda a zasněženými či zamrzlými zimními detaily se nechávám okouzlit i v reálném světě).

Čas

Báseň jako celek je zasazena do měsíce prosince, což se explicitně dozvídáme z nadpisu (*Advent*), z první a čtvrté strofy, v nichž je prosinec osloven. Implicitně je zasazení do prosince podpořeno již zmíněnými obrázky zimy, respektive očekávání přicházející zimy („*až bílé zamžení se snese níž a níže*“), což koresponduje i s názvem (*advent* = příchod). Čas je v básni statický, nikam neplyne – slovesa se až na výjimky omezují na vyjádření **výzvy** („*hled*“), **touhy/očekávání** („*chci vidět/i*“, celkem 7x různé tvary slovesa *čekat*) a **vyjádření spojená s vizuálními podněty**, které může vyvolat sníh nebo jiné formy zmrzlé vody („*postříbří*“, „*svítí*“, „*až bílé zamžení se snese*“ – zde díky částici „*až*“ propojení s významem s očekávání, opět „*chci vidět/i*“, „*Sněží!*“ a „*Padá sníh.*“). Výjimky tvoří pouze slovesa „*zvolá*“, „*odpoví*“ a „*se dívá*“, které je spojeno s pohledem do daleka, nikoli na sníh.

Nejdynamičtější částí básně jsou třetí a čtvrtý verš třetí strofy: *Jak je to veselé, když dítě zvolá: „Sněží!“ / Daleká ozvěna odpoví: „Padá sníh.“*. Lyrický subjekt zde popisuje dějový obrázek (dítě něco udělá, ozvěna reaguje), který nepůsobí pouze na zrak (sněžení), ale také na sluch (zvuk dětského volání a odpovídající ozvěna). Nejde tedy o posun děje, ale opět o vyvolání dojmu, lyrický subjekt zde jen používá jiný prostředek než v ostatních částech básně.

Prostor

Jak jsme se již zmínili v části zaměřené na čas, je báseň po dějové stránce statická. Určitou dynamiku spatřujeme ale v práci s prostorem. Evokace pohybu je vytvářena střídáním pohledů do dálky a do blízka, které se volně střídají. Dalším dynamizujícím prvkem je motiv padajícího sněhu.

První verš první strofy evokuje pohled na *krajku*, která je určena pro Prahu – metaforou krajky můžeme chápat připravenou sněhovou pokrývku, která by měla prosincovou Prahu zahalit, ozdobit. Lyrický subjekt tedy vyzývá prosinec k pohledu vzhůru, do oblak, z nichž by se měla „*krajka*“ snést. Hned ve druhém verši je pohled vzhůru vystřídán detailem koňského postroje, který má být *postříbřený* (tedy namrzlý či zasněžený), ale zatím není. Prosinec má tedy svůj pohled zamířit dolů, směrem k zemi. Třetí verš pohled opět oddaluje (do dálky něco svítí), ve čtvrtém verši se přesouváme znovu do detailu, protože se pozornost zaměřuje na svítící předmět – *sněhové brvy říms i vytepaná mříž* (implicitně tušíme pohled na dům okrášlený jinovatkou).

Druhá strofa s prostorem pracuje obdobně. První verš sice zůstává u pohledu na dům (i když plurál mříží může znamenat oddálení či posunutí pohledu stranou, abychom do obrázku zahrnuli i další dům či domy), druhý verš nás přesouvá od domů do ulic, v nichž míváme sochy a pouliční osvětlení – pohled lyrického subjektu tedy pomyslně prochází pražskými ulicemi, po mostech či náměstích. Ve třetím verši pohled klesá („*se snese níž a níže*“), abychom se ve čtvrtém verši přesunuli k panoramatu („*chci, Praho, viděti ten pohled nádherný*“).

První verš třetí strofy zachovává panoramatický pohled, který se postupně zvedá nad střechy budov, aby se ve druhém verši opět vydal vodorovně (slovní spojení „*táhnouti závoje*“ připomíná horizontální pohyb vzduchu, možná chladného zamženého počasí). Třetí verš pohyb pohledu přerušuje představou situace, v níž se opět pohybujeme blízko u země (pohled tedy klesá), neboť vidíme dětskou radost v ulici – klesání je ještě umocněno padajícím sněhem. Protože v další strofě se dostáváme do poněkud jiných rozměrů pohledu, působí konec třetí strofy s padajícím sněhem (tedy až na zem) jako pomyslné klesnutí hlasem, jako tečka za větou (jako by chtěl lyrický subjekt sdělit, že zde prohlídku zasněžené Prahy končíme).

Čtvrtá strofa pracuje s jiným pohledem. Nedívá se už lyrický subjekt (respektive dívá se pouze pasivně na to, co vidí Praha jako reflektor, vypůjčíme-li si termín z naratologie). O změně pozorujícího nás informuje první verš. Druhý verš již hovoří o tom, co Praha touží vidět – „*hebké girlandy v mrazu vyzáblém*“ působí dekorativně, ale poněkud neurčitě, můžeme si pod nimi představit de facto jakoukoli sněhovou pokrývku. Směr pohledu ani jeho pohyb není v prvním verši určen, ten upřesňuje až verš druhý – jde o (možná zasněžený, toužebný) pohled do dálky, který vrcholí ve čtvrtém verši, který se pohledem obrací k celé zemi, jež touží po sněhu stejně jako Praha.

Subjekt

Prostředky pro vyjádření subjektu působí rovněž dynamicky, obdobně jako tomu bylo u kategorie prostoru. Změny zaznamenáváme nejen mezi strofami, ale také mezi jednotlivými verši či dvojveršími.

V prvním verši první strofy mluví lyrický subjekt k prosinci – vnímá ho tedy personifikovaně. Lyrický subjekt zde v řeči k prosinci používá imperativ „*hled*“ – upozorňuje ho na to, že „*krajka Prahy čeká*“ – smyslem oslovení je tedy přimět prosinec k činnosti, což explicitně vyplývá z druhého verše „*až postroj postříbříš*“ (upozornění na to, že nečeká jen to, co se skrývá v oblacích, ale také to, co je na zemi – koně také čekají, až budou jejich postroje ozdobeny, touha po tom, aby začalo sněžit, je tedy vzájemná). Třetí a čtvrtý verš první strofy vyjadřují touhu samotného lyrického subjektu – i on se přimlouvá. Tím jako by touha (a s ní i význam sněžení) získala třetí rozměr. Touží připravená sněhová nadílka v nebi, která má zdobit, touží kůň jako zástupce toužících na zemi, jehož postroj má být ozdoben, a touží také lyrický subjekt, který do aktu ozdobení není přímo zapojen, ale funguje v něm jako vnější pozorovatel. Připojení třetího rozměru touhy lze chápat jako symbolické vyjádření všeobecné touhy (všechno touží po sněhu). Žádost o sních tím získává na naléhavosti.

K objektům pozornosti první strofy je třeba dodat, že zatímco v prvním dvojverší je pozornost zaměřena na toužící, druhé dvojverší ji přesouvá k místům, která mají být ozdobena – lyrický subjekt neříká „já toužím / já chci“, ale „*kéž ... svítí...*“.

Druhá strofa rozvíjí myšlenku první strofy a navazuje na ni. Spojujícím prvkem, který návaznost zobrazuje, je zopakování motivů z posledního verše první strofy v prvním verši strofy druhé („*sněhové brvy říms i vytepaná mříž / vytepané mříže*“). Druhý verš rozšiřuje

pohled o sochy a lucerny. Třetí a čtvrtý verš přinášejí další obrat v pozornosti, lyrický subjekt až zde explicitně vyjadřuje touhu („*chci*“), kterou v první strofě pouze naznačoval implicitním „*kéž*“. Podíváme-li se na rozvinutí motivu touhy lyrického subjektu v celku, posun od „*kéž*“ ke „*chci*“ lze chápat jako gradaci, další stupeň naléhavosti. Překvapivá je změna oslovovaného. Lyrický subjekt své „*chci*“ sděluje Praze, jako by také ona byla rovněž schopna na současné situaci něco změnit.

Třetí strofa je opět propojena s koncem strofy předchozí, zde je spojujícím prvkem oslovení Prahy v prvním dvojverší. Druhé dvojverší, o kterém jsme už výše zmínili, že se celkovému ladění básně poněkud vymyká, prizmatem osoby do básně zapadá celkem hladce. Argument veselého obrázku radujícího se dítěte má persvazivní funkci – jeho smyslem je přesvědčit prosinec/Prahu, že i pro ně bude přínosem, když sněžení přijde, neboť se budou moci veselit pohledem na radující se dítě – jediného člověka v celé básni. Zajímavé je, že dítě je v obrázku samo, odpovědět mu musí „*daleká ozvěna*“. Všichni výše zmínění touží po kráse, jejich touha působí důstojně, jen ve spojení s dítětem je vyjádřeno veselí. Možná lze tento kontrast chápat tak, že jen dítě svou radost projeví, ukáže na venek („*zvolá ,Sněží!‘*“).

Výjimku ze vzájemného propojování strof tvoří strofa čtvrtá, závěrečná. Zde se s propojujícím prvkem s koncem předchozí strofy nesetkáme. Řeč lyrického subjektu se obrací opět k prosinci (báseň je oslovením prosince rámcována – to se vyskytuje v první a poslední strofě). Znovu je prosinec lyrickým subjektem upozorňován na něčí touhu, tentokrát je to ale touha Prahy. Mezi prvním a druhým veršem vidíme kontrast „*tvrdý prosinče*“ x „*hebké girlandy*“, které jsou navíc umístěné v „*mrazu vyzáblém*“. Zmíněné „*hebké girlandy*“ jsou prvkem, který má potenciál zjemnit tvrdost prosince, zároveň působí zklidňujícím dojem vůči „*vyzáblému mrazu*“, jehož „*vyzáblost*“ navozuje pocit úzkosti. Ta je explicitně zmíněna ve verši následujícím. Závěrečný verš celé básně znovu pozvedá naléhavost očekávaného sněhu – po sněhu touží celá zem. Návaznost poslední strofy tedy existuje, nevztahuje se ale k předchozí strofě, ale ke strofě první, jejíž opatrně působící sdělení opakuje důrazněji. Zatímco je všeobecnost touhy v první strofě zmíněna prostřednictvím modelových příkladů všech, kdo mohou toužit, v poslední strofě je všeobecnost vyjádřena slovním spojením „*celá zem*“ jako metaforickým vyjádřením všeho a všech.

Závěr

Při prvním čtení nejvíce upoutávají obrázky krás zasněženého města. Při detailnějším rozboru vystupuje do popředí kontrast mezi statickým vyjádřením času a dynamickým vyjádřením prostoru a subjektu s frekvencí změn po každém verši až dvojverší. Zdánlivě vymykající se dvojverší ze třetí strofy se z poetiky básně nevymyká, neboť zapadá do koncepce kategorie subjektu, v textu nese funkci gradační a persvazivní.

- moc pěkný text – vnímavý, pečlivý v jednotlivých pozorováních
- závěr chtěl trochu dotáhnout, odpoutat se od popisnosti k odvážnější formulaci celkového smyslu
- někde by to chtělo průzračnější (jednodušší) formulace